

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delavci
so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAR

Entered a second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, priljublje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (206)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 205.

Chicago, Ill., 15. avgusta (August), 1911.

Leto (Vol.) VI.

Delavsko časopisje.

Neodvisen boj delavstva — to je nauk socializma in vprašanje vseh vprašanj je to:

Ali je brez socializma sploh mogoča rešitev delavstva?

Zaveden delavec, ki pozna svoj položaj v človeški družbi, bo na to odgovoril jasno in razločno: Ne! Socializem je pogoj delavske rešitve; dokler je človeška družba kapitalistična, se lahko izpreminjajo oblike delavčevega življenja. Ampak ne more se kotaliti njegovo trpljenje. Ljudje imajo na zemlji dva stevova. V enem so tisti, ki so med seboj razdelili bogastvo, da jim nosi obresti, ne da bi jim bilo treba truda in skrbi; v drugem so oni, ki nimajo nič drugega kakor svojo delavno moč in jo morajo žrtvovati, da ustvarjajo drugim nova bogastva, samim sebi pa komaj za silo ohranijo borno življenje. Na eni strani se kopiči bogastvo tako, da ne more posameznik užiti svojega deleža, naj si tudi izmišlja najbolj rafinirane užitke, na drugi strani je pomanjkanje in stradanje. Kdor ne dela, se lahko naslaja ob vsem, karkoli daje svet; kdor dela, pogostoma nima dosti kruha.

Če bi se to godilo vsled kakšnega skrivnostnega, večno nerazumljivega zakona, tedaj res ne bi kazalo nič drugega, kakor vdreti se v bojo volje in žalosti čakati, kaj bo. Toda razlog tega nezalostnega in neznanega razmerja nam je znan. Nobene skrivnosti ni več v njem, temveč natančno vemo, da so kapitalisti gospodarji dela in vseh sadov zaračunata, ker imajo v svojih rokah delavna sredstva. Dobro vemo, da je delavec v najkrušnejši odvisnosti zato, ker ne more sam razpolagati s svojo delavno močjo, marveč jo mora prodajati onim, ki so si prilaščili stroje, tovarne, železnice, ladje, rudnike, gozde in polja. In ker nam je znano to, tudi vemo, da bo delavec svoboden še le takrat, kadar bo konec kapitalističnih monopolov; takrat, kadar bo ljudstvo gospodar delovnih sredstev in vsled tega gospodar svojega dela in njegovih sadov.

Ker imajo kapitalisti gospodarsko vlado, imajo tudi politično. Zakaj politične razmere niso nič drugega kakor zunanji izraz gospodarskih razmer. Dokler je delavec suženj v tovarni, v premoškopu, na lokomotivi, je tudi suženj v državi, v deželi, občini. Politična osvoboditev je odvisna od gospodarske.

Če nam je pa vse to znano, tedaj ne smemo kakor fatalisti čakati, da se enkrat morda po bogve kakšnih čudežnih potih zruši kapitalistični sistem in zasije nad njegovimi razvalinami solnce socializma. Spomniti se moramo, da je vsak uspeh v človeškem življenju odvisen od moči. Potrpežljivost in golo upanje še ni rodilo nobene zmage; odločevala je vedno moč.

Kapitalizem ne vlada "po milosti božji", temveč po milosti svoje sile. In vladal bo, dokler se ne izkaže, da je proletariat močnejši. Nikjer ni zapisano, kdaj da vrže delavstvo kapitalističnega malika ob tla; ampak brez kolezarjev in preročanstev je gotovo, da je konec zlatega teleta tisti hip, ko je delavska moč večja od kapitalistične.

Z bojem si mora delavstvo ustvarjati in zbirati tisto moč, ki je potrebna, da zmaga. In v teh bojih je delavsko časopisje njegovo najodličnejše orodje.

Večina od njih bi se lahko učili. Velikanska je moč časopisja in kdorkoli se bojuje, jo je spoznal. Časopisje je izzvalo vojne in sklepanje mir; postavljalo in uralo je vlade; pripravljalo je pot kapitalističnemu izkoriščanju in zapiralo je trge. Brez časopisja ne bi mogel kapitalizem živeti in vladati, kakor ne brez železnice in pa-

robodov, kakor ne brez brzojava in pošte, kakor ne brez borz in bank. Časopisje je njegov ščit in meč, njegov glasnik in prerok. S časopisjem vlada krepkeje kakor vladar z žezlom in škrlatom.

Odkar se je delavstvo začelo dramiti, spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, ima pa kapitalistično časopisje še poseben namen: Zapeljivati ima ljudstvo, da bi se odvrnilo od svojih potreb in interesov, pa se vpreglo v službo kapitalističnih ciljev. Nobena zvižgača ni preslaba, da ne bi jo kapitalistično časopisje porabilo vta namen. Tu pisari dolgovzne mile članke o veri in o nebesih, o cerkvi in o papežu, da bi ljudstvo pozabilo na zemeljsko življenje in njegove naloge ter izgubilo izpred oči potrebo svojega, delavskega protikapitalističnega boja. Tam poje navdušene himne narodnosti in slavospeve jeziku in razglašla narodni boj, da se ne bi delavstvo zasvetilo, kako spretno potegne Nemece Nemeu, Slovence Slovenu, Italijan Italijanu kožo čez glavo, če more. Kjer se je začelo delavstvo zavediti, zmeša med sto laži eno resnično vest o socializmu, da bi tem lože preslepilo delavce, češ, da je vsem slojem pravično. Danes se laska ljudstvu, jutri pa preslepi. Resnično služi le tistim, ki mu dajejo kruha: protidelavskemu kapitalizmu.

Spričo vsega tega ne more ostati slepo slovensko delavstvo. Razvoj našega časopisja do tiste stopnje, da bo kos meščanskemu, je pogoj delavskim uspehom in končni delavski zmagi. V svojem časopisju si mora delavstvo ustvariti tako orožje, ki se lahko uspešno vihti. Naše časopisje se mora tako izpolniti, da bo lahko služilo vsem svojim namenom. In teh je mnogo na vse strani.

Prva naša naloga v tem oziru je tedaj, da povzdignemo in razširimo glavni slovenski delavski list, glasilo jugoslovanske socialistične zveze za Ameriko "Proletarca", ki je tednik. Naročajmo tudi "Zarjo" iz stare domovine, ki je edini slov. soc. dnevnik.

Nezdržema moramo naprej, da dohitimo nasprotnike na vsakem polju in da jih prekosimo.

V ta namen je treba, da izvrše tudi delavci svojo dolžnost. Politično časopisje je potrebno za politični boj.

Sodrug! Kako se hočete poučiti, kaj se godi v ameriškem kongresu, v deželnih zborih, v občinah, kako hočete izvedeti, kaj se godi doma, po svetu in v stari domovini, če ne čitate svojega političnega časopisja?

Kako hočete razumeti velike dogodke, ki zasegajo v naše življenje, če ne berete svojega političnega časopisja?

Odkod hočete zajemati svoje znanje, kako se hočete izobraževati, kako razširjati svoje obzorje?

In kdo ima zastopati Vaše potrebe, Vaše interese, Vaše stališče proti nasprotnikom, kdo Vas ima braniti in zagovarjati, kadar Vas hudobno napadajo, če nimajo močnega časopisja?

In kdo naj vpliva v Vašem smislu na javno življenje, na politiko, na mišljenje indiferentnih delavcev in nasprotnikov, če ni naše politično časopisje krepko in ostro?

Vse te naloge, od katerih je odvisna sedanost in bodočnost delavstva, zasleduje in izpolnjuje v Ameriki "Proletarce", v stari domovini pa "Zarja", edini slovenski socialistični dnevnik, in zato je važno, zato je neizogibno, da izpolnite tudi Vi svojo dolžnost listoma.

Splošen pregled.

— V Nemčiji je od vsakih sto delavcev tekem enega leta eden vbit ali pa tako težko poškodovan, da vsled poškodb leži več kot tri mesece.

Ako je v Nemčiji od sto delavcev na leto eden vbit ali pa težko ranjen, koliko jih je vbitih v ameriški republikli, kjer se ceni življenje mule višje kot delavca? V Ameriki nimamo do danes še statističnega urada, ki bi beležil ponesrečbe delavcev. Tudi v tem oziru smo še za Evropo. Ako bi ameriško ljudstvo imelo prave podatke o vseh nezgodah, ki jih doživijo delavci pri delu, tedaj bi bilo splošno ogorčenje tako veliko, da bi se ameriške podjetnike prisililo z zakoni napraviti varnostne naprave za delavce.

— Kako nastane čudež? V revni gališki vasi pri Samoborju sta pred nekaj dnevi opazili mladi pastarici skrivnostno luč nad vaškim studencem. — Čudež! Čudež! Takoj sta pohiteli v vas naznanjat kmetom veselo novice. Babjeverni kmetje zajajajo, pa hajd k studencu, kjer popadajo na kolena pred "čudežem". O tej čudni "luči" je zaznala tudi vsa bližnja okolica in nepregledne procesije vernikov, prepevajočih psalme in svete pesmi, so se valile k studencu občudovat "čudež božji". V luči so "videli" mater božjo, druge vojne trume arhangelj in kerubinov ter vse svetnike. Rusinski pop pa je porabil čudež v denarne špekulacije in začel zbirati mile darove za novo cerkev. Za to početje so se začele zanimati oblasti, ki so preiskale "čudež" in ugotovile, da je neki navihaneec vtaknil v razpoklino studenca ogledalo, ki je potem odbijalo solnčne žarke in tako povzročilo dozdevno "sveto luč". Babjeverni ljudje pa še vedno verujejo v "čudež" ter pridno zbirajo za novo cerkev.

— Poslednja volja Pavla Singerja. "Vorwärts" poroča: Pokojni sodrug Paul Singer je imenoval v svoji poslednji volji sodr. Avgusta Bebla in Hugo Heimana za dediča svoje zapuščine s tem določilom, da se po izplačilu raznih vilil in obveznosti porabi ostalina za namene, katerim je on bil posvetil svoje življenje. Zapuščina je sedaj urejena in sta sodruga Bebel in Heiman izročila strankini blagajni 48.054 mark 87 pfenigov. K tej notici pristavlja liberalni "Berliner Tageblatt": "Tu navedena svota je majhna in se nikakor ne ujema s trditvami, ki so se čitale osobito v nazadnjaškem časopisju o "milijonarju" Singerju. Oni, ki so Singerja osebno poznali, niso razočarani ob nizkosti njegove zapuščine ker vedo, da je že davno poprej izdal večji del svojega premoženja za stranko, dobre namene in za podpore preganjanim sodrugom. Sam je živel zelo priprosto.

— Največji siromaki v ameriški republikli so lastniki železnice, ki so v svojem tanzanju podobni avstrijskim agrarcem, ki tudi vedno kričijo, da jim gre slabo, pri tem pa odirajo avstrijske delavce, male obrtnike in male kméte. ga je joj. V resnici so oboji postavni roparji.

Naše železnice so mnogo zakrivile, da imamo draginjo, ker so zvišale ceno za prevažanje kovara. Demar jim gre na kup od vseh strani. Ako poslušamo in verjame mo vodjem železnice, tedaj niso še nikdar imeli tako majhnega dobička kot lansko leto. Pritožujejo se tudi, da so jih vlada in občinske uprave šikanirale nepotrebno in jim provzročile nepotrebne stroške. Ali meddržavna prometna komisija nam pa podaja povsem drugo sliko. Kosmati dohodki od 242.000 milj železnice so znašali v zadnjem

letu \$2,804,585,000, torej \$291,368,000 več kot leta 1909. Čisti dobiček je znašal \$919,060,000, torej \$66,907 več kot v prejšnjem letu. Na dividendah so izplačali \$275,289,000, torej \$10,127,000 več kot leta 1909.

In pest ljudi, ki je razdelila tako ogromen dobiček med seboj, trdi, da so siromaki.

Niso siromaki — marveč so predrzni, nikdar siti postavni roparji!

— Perzijski eksšah Mohamed Ali Mirza se menda prav nič ne zmeni, da je vlada razpisala premijo na njegovo glavo. Po brzojavnih poročilih je že v prvi bitki porazil vladne čete. Ali značilno za današnje dobo je, da vlada namajema morilec, da bi umorili tekmeča.

Kapitalistična družba, ki razume zmožnosti vsakega posameznika tako fino izrabiti, do danes še ni profesionalnih morilcev izrabila v produkciji. Dovolila jim je, da so večkrat izvrševali svoje obrt na škodo družbi. Zdaj bo drugače! Perzijska vlada — ako smo prav razumeli brzojavko — hoče služiti za zgled v kulturno reformatoričnem oziru za potrebe sedanjega časa.

Morilec nastavlja, mogoče bodo izdelali zanje še plačilni sistem. Prvo vslužbenje morilcev je mogoče le navaden poskus. Ako se obnese, bodo kmalu sledile tudi druge države. Če pojde tako naprej, bomo kmalu čitali oglase v dnevnikih: "Morilec se sprejme v službo proti dobri plači. Delo stalno. Prednost imajo, ki so izvežbani v orožju."

Kdo bi mislil, da pridejo tudi morilec do ugleda, v kapitalistični človeški družbi je pač vse mogoče!

— Štrajk skladišnih delavcev v Londonu raste. Zdaj stavka približno 100.000 delavcev. V Londonu vsled stavke primanjkuje kruha.

Tudi v Liverpoolu je štrajk železničarjev ustavil skoraj ves promet. Štrajkarji nočejo prevzati živil. Vsled tega na stotine ton rib, ovčvoja in drug živež, ki se kaj rad spridi, gnije.

— V Španiji se je na bojni ladiji "Numancia" spuntalo 27. mornarjev. Podrobnosti o punktu niso jasne. Vojno sodišče je odsodilo vseh 27. pomorščakov na smrt in vlada je dala tudi izvršiti smrtno obsodbo.

Vlada zdaj trdi, da so usmrčeni pomorščaki republikanski zarotniki. Kategorična zvršitev smrtno obsodbe je izzvala povsod ogorčenje. V Cadixu so bile na dan usmrčenja zaprte vse trgovine, cestna železnica ni vozila, z hiš so pa visele v znak žalosti črne zastave. Delavci so korakali v množici pred palačo guvernerja in protestirali proti izvršitvi smrtno obsodbe.

Mogoče je to zadnje podlo dejanje monarhistične vlade. Vre hodi po vodo, dokler se ne razbije!

— Iz tajnih listin, ki so jih zaplenili pri nekem jezuitu na parniku "Arangaya", je razvideti, da hočejo kraljevi privrženci najeti v Braziliji \$5,000,000, da bi kupili eno bojno ladijo, topove in puške, da bi toliko laglje upadli na Portugalsko. Iz listin je tudi poznati, da so nekateri častniki na suhem zapleteni v zaroto.

— Napolofična "Reichspost", glasilo nadvojvoda Franc Ferdinanda, avstrijskega prestolonaslednika pravi, da je Avstrija solidarna z Nemčijo glede maročanskega vprašanja. "Reichspost" in nadvojvoda Franc Ferdinand se lahko navdušujeta za klativiteške pohode nemškega cesarja v Maroko. Dokler imajo taki načrti privaten značaj in ne

tvorijo nevarnosti za vojno, si take šale že lahko dovolijo.

Ako pa "lajbžurnal" nadvojvoda pripoveduje kaj takega ob času ko so strune napete v Evropi in najmanjši plemenček lahko provzroči požar, je pa to navadno hudočelstvo.

— V South Frankford, Mich. sta se pri občinskih volitvah združile obe meščanski sranki, da bi vrgle socialiste. Ali ko je prišel večer je bilo izvoljenih 14 socialistov, 15. je pa imel enako število z meščanskimi nasprotnikov. Žreb je pa odločil za socialista! — O, smola!

— Pri ponovnem uradnem štetju glasov v St. Louis, Mo. se je izkazalo, da je socialist dobil štiri glasove več kot republikanski kandidat za občinskega svetovaleca. Zdaj bo treba, da še sodišče potrdi razmerje glasov.

Ta protest sodrugov v St. Louisu je radi tega važen, ker dokazuje meščanskim tatovom glasov, da socialiste ni tako lahko ugnati v kozji rog.

— Socialistični učitelji v Zdr. drž. bodo imeli sedaj priliko št. poučevali šolsko mladino strogo v smislu znanosti in vede. Kjerkoli imajo socialisti šolsko upravo v rokah, so izdali poziv, naj se zglašijo socialistični učitelji za poduk v šoli. To se je sedaj zvršilo v Rogers, Ark. in Benton, Harbor, Mich. Šolska mladina se ne boje torej navduševala za napaden patriotizem.

Zračni poleti v Chicagu.

Zadnjo soboto (12. t. m.) otvorjena je v Chicagu mednarodna tekma aviatikov. Sešli so se sloveči letalci iz vseh krajev Amerike in tudi iz Evrope. Letališče je v Grand-parku ob Michigan ave. na obali jezera. Takoj prvi dan nudili so nam letalci s svojimi držnimi in vspešnimi poleti zanimive prizore ob ogromni vdeležbi pol miliona gledalcev. Drugi dan v nedeljo so bili zračni poleti še zanimivejši. Nad glavami 700,000 do 800,000 gledalcev je krožilo 14 aeroplanov, kateri so se kosali, kateri bo najdlje vzdržal v zraku. Razen dveh Bleriotovih monoplanov (enokrovnik) bili so vsi Curtisovi in Wrightovi biplani (dvokrovnik). Prvo nagrado je dobil ta dan Anglež Tom Sopwith za največjo hitrost, brzo dviganja in za enourno vožnjo dveh pasazerjev. Najdlje se je obdržal v zraku Francos Rene Simon tri ure, 5 minut in 32 sekund. Gledalec se je najbolj prikupil Sopwithov v zraku kot hrošč z razpetimi krili v širokih kolobarjih nad parkom; zdajpazdaj je zavil nad jezero ali pa nad nebatične palače ob Michigan ave. Veliko pozornost je obudil tudi Wrightov hydroplan, kateri se je po kratkem poletu spustil na jezero in plaval kot čoln. (Hydroplan je pol aeroplana in pol čolna.) Najbolj visoko se je povzpela Amerikaneec Brindley; plaval je 900 čevljev od tal, tako da bi se bil kmalu izgubil v redki megli, ki je preprežla nebo. Prva dva dneva poletov sta minula skoro brez vsake nesreče.

Ker traja aviatška tekma do prihodnje sobote (20. avgusta), pripravljamo čitateljem v Chicagu in okolici, kateri še niso bili zraven, da naj nikakor ne zamudijo te lepe prilike in si ogledajo zračne polete. Poleti se vrše vsak dan od polu četrte do šeste ure popoldne.

Človek, kateri nasprotuje jednokopravnosti žensk v politiki, mora prokletu slabo misliti o svoji materi, ženi in o svojih hčerah.

Ste že obnovili naročnino "Proletarca"? — Če jo še niste, storite to takoj, da se vam ne ustavi lista.

Iz polja delavstva.

— Štrajk! Ne iščite dela v premoškopih v Salina County, Illinois! Premogarji v tem kraju so na štrajku zoper lomljenje in nakladanje premoga na nočnem delu.

— V Liverpoolu na angleškem je izbruhnil veliki štrajk pristanišnih delavcev. 14. t. m. je prišlo do velikih nemirov, ko so poličari skušali razgnati shod štrajkarjev. Jeden policaj je bil ubit in dvajset ranjenih; večalimanj ranjenih je bilo tudi čez 150 štrajkarjev.

— Štrajk izdelovalcev pohištva v Grand Rapids, Mich., se bliža h koncu. Gun Furniture Co. se je prva udala in 200 štrajkarjev je šlo delat pod pogoji, da jim družba da 60 urno plačo za 55 urno delo na teden. Ostale družbe bodo najbrž sledile.

— Iz Canade prihajajo poročila, da v tamošnjih zapadnih krajih potrebujejo 40,000 delavcev na farmah za žetev. Došlecem o betajo najlepše ugodnosti. V resnici je pa drugače. Delo na polju traja le nekaj časa, in ako bi se res zgrnilo tamkaj toliko delavcev, znašala bi se kmalu ogromna večina brez dela; nakar bi bili primorani iskati zaslužka drugod pod pogoji, kakoršne bi jim že stavili canadski kapitalisti. Iz verodostojnih virov prihaja vest, da za tistimi, ki najbolj vabijo delavce iz Zedinjenih držav v Canado pod pretvezo, da jih rabijo na farmah, se skriva predvsem Canadian Pacific železnica. In železniska družba bi potem delavce, kateri bodo privandrali od daleč in ostali brez dela in sredstev, izkoristila pri gradnji nove proge z uprav sramotno plačo itd. Ne v Canado!

— Za prihodnjo spomlad se nam zopet obeta velikanski premogarski štrajk. Tako kažejo vsa znamenja. Plačilna lestvica premogarske organizacije poteče prihodnje leto in premogarji so zelo nezadovoljni z delovnim položajem. Iz okolišev trdega premoga prihajajo dandanan pritožbe, da premogarski baroni neprestano naskokujejo unijo. Na poljih mehkega premoga se dela povprečno le tri do štiri dni v tednu. Premogarji bodo zahtevali priznanje unije v okoliših trdega premoga, večjo plačo in mogoče tudi šest urni delavnik. Ako zaštrajkajo delavci na trdem in mehkem premogu, tedaj bo to največja stavka kar jo je kedaj videla Amerika. Okrog 600.000 premogarjev bo pri zadetih.

NAZANJAM

da sem se preselil iz Chicage v Milwaukee Wis., kjer sem otvoril svojo pisarno.

Izdelujem vse v notarski posel spadajoče, konzularno potrjene listine, kakor: pooblastila, kupne pogodbe, odpisna dovoljenja, izbrisne pobotnice, dolžna pisma, razne izjave, vloge in prošnje na sodišča in druge oblasti, — prevzemam v iztiranje dolgove, dedščine, odškodninske slučaje, — izvršujem sploh vse civilnopravne in zemljknjižne, zlasti pa vse vojaške zadeve.

Ker sem služboval dalj časa pri ces. in kr. generalnem konzulatu v Chicagi, v stanu sem dana naročila izvršiti dobro, hitro, USPEŠNO in v polno zadovoljstvo cenjenega občinstva.

Nasveti in pojasnila brezplačno.

Ivan Kaker,
220½ Grove St. Milwaukee, Wis.

Vse konzularne in notarske zadeve (civilne in vojaške) prevzema v hitro in uspešno izvršitev Ivan Kaker,
220½ Grove St. Milwaukee, Wis.

Set by hand

Nezadovoljnost napoveduje boljše čase.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Waročina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.

Opisni po dogovoru. Pri spremembi številke in vsebine novega naznaniti tudi STARI naziv.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slav Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Frank Podlipiec, President; Frank Podboj, Secretary; Frank Janušić, Treasurer.

Frank Petrić, Jos. Bratkovič, direktorji.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$2 a year, \$1 for half year. ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

3146 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

Bergerjeva penzijska predloga za starost.

Z zakonsko penzijsko predlogo, katero je sodrug Berger predložil zvezni zbornici in o kateri smo poročali že v zadnji izdaji, se je prvokrat v zgodovini Amerike izvršil resen poskus, uvrstiti ameriško republiko med civilizirane države, ki hočejo še pred uveljavljanjem socialističnih načel, odstraniti barbarski značaj kapitalistične družbe. Ali se naj ne zgražamo nad človeško družbo, v kateri umirajo gladu oni na stari teta, ki so skozi celo življenje delali trdo in vstvarjali nova bogatstva?

Zelo slaba lastnost ameriškega ljudstva je, ki se pa da tolmačiti po zgodovinski političnem in gospodarskem razvoju dežele, da se pri reševanju takih nalog obnaša kot novorojeno dete. Iz tega tudi sledi, da zaostajamo za drugimi državami, ki stremijo po poti kulturne napredje do popolnejše človeške družbe. Neveda in domišljavost voditelja (oziroma merodajnih faktorjev) ameriškega ljudstva, ki nečesto priznata, da kapitalizem rodi tiste izrodke v Ameriki, ki je postal domač, kot jih vstvarja v Evropi, sta največ krivi, da je ponesrečil vsak predlog, ki je imel varovati milijone delavcev pred škodljivostjo kapitalizma, ali da so vsak tak poskus smatrali za dobrotvorstvo.

Očudno prihaja, da naše zakonodajstvo za socialno zavarovanje ni vredno piškavkega oreha, kar je za našo republiko zelo žalostno spričevalo. Ako bi se boržavni poslanci — demokratje in republikanci — zavedali svojih dolžnosti kot ljudski zastopniki, imeli bi v ameriški republiko že zdavnaj skrajno dovršeno socialno zavarovanje, ki bi lahko služilo vsem evropskim državam za zgled. Ali meščanski poslanci niso genili; treba je bilo, da je prišel sodrug Berger v zvezno zbornico in spomnil te "ljudske zastopnike" na njih dolžnosti.

Dokler ni bila socialistična stranka tako močna, da je poslala enega pravega zastopnika ljudstva v zvezno zbornico, je upalo socialno zavarovanje spanje pravičnega med staro in obrabljeno šaro. Kdo se bo brigal za delavce, za njih muke, trpljenje, bedo in žalost, so menili republikanski in demokratični poslanci, ki nihče ni motil njih krogov in so nemoteno sanjali o svoji lastni sreči in bogastvu. "Après nous le déluge" (za nami vesoljni potop), po znamenitem izreku markize Pompadour, so zastopali koristi ameriškega ljudstva, ki sestoji po ogromni večini iz delavcev, dokler niso v izvolitvi sodr. Bergerja zapazili, da vesoljni potop za kapitalistično družbo že prihaja, da lahko nenadoma prihrumi čez noč, ako ne skušajo zgraditi umetne jez v obliki socialnih preosnovov, in ga tako odvrnejo vsaj za dobo njih življenja.

Predloga sodr. Bergerja je zelo skrbno izdelano delo na podlagi tozadavnih skušenj iz drugih držav. Predloga je s socialističnega stališča konzervativna, ker se omejuje s praktičnega stališča le na to, kar se da dandanes doseči. Sodr. Berger bi bil lahko sta-

vil radikalnejšo predlogo. Ali s tako predlogo bi ne bil koristil delavcem, ker bi jo meščanski poslanci zavrgli. Glavno je, da je leč prebit. In to je izvršil sodr. Berger s svojo predlogo.

Najznačilnejše in hvalevredno je pa v Bergerjevi predlogi, da ne zahteva penzije le za mezne delavce, marveč za vsakega, ki je spolnil šestdeseto leto in nima sredstev za življenje.

Nevarnost, da bi sodišča proglasila zakon neustavnim na skuša sodr. Berger odvrniti s tem, da je predlogi pridjal poseben odstavek, v katerem prepoveduje najvišjemu sodišču anulacijo zakona, sklicujoč se na dogodek iz preosnovne dobe po državljanski vojni.

Mogoče, da se bo v naših vrstah našel kak sodrug, ki bo zopet kritiziral delo sodr. Bergerja. Ali mi že danes opozarjamo, da je francoska socialistična stranka na svojem zborovanju v Nimesu instruirala soc. državnozbornske poslance, da naj glasujejo za penzijsko predlogo, ki takrat še ni bila sprejeta, ko bo pa sprejeta, naj pa takoj predložijo drugo in boljše. Tudi v Avstriji zahtevajo socialisti, da se najprvo reši socialno zavarovanje, ki nima in ne more nikjer imeti drugega namena, kot že v mejah kapitalistične družbe varovati delavce pred barbarskim značajem kapitalizma.

V Ameriki je pa prvi korak bolj potreben, kot v katerikoli drugi državi. Družabni preobrti, strmoglavljenje starih nazorov, šeg in predsodkov se ne vršijo čez noč s strajnim vseh. Hipnim preobratom sledi vedno reakcija z zlemi posledicami.

ZANIMAJTE SE ZA POLITIKO!

V političnem življenju sedanega časa stoje po vsem civiliziranem svetu parlamenti v ospredju in igra parlamentarizem najvažnejšo vlogo. Brez natančnega poznavanja parlamentarnih institucij ostane človek vsled tega pravi tuje v politiki. Tudi v svojem lastnem položaju v družbi ne more dobiti jasnega pojma. Najvažnejši dogodki mu ostanejo neumetni. Časopisje, ki poroča o parlamentarnem delu in o parlamentarnih bojih, mu je previsoko, pretežno in vsled tega nepredno in nezanimivo. Posledice takega neznanja so pa jako žalostne in opazujemo jih posebno lahko med Slovenci.

Politika je danes vsakdanji kruh za vsakega človeka; nekdo je bila le potica za razne veljake in odličnjake. Vsako, torej tudi politično znanje se je smatralo za privilegij plemenitavev in bogatinov. Polagoma se pa le razloži spoznanje, da poseza politika v življenje vsega ljudstva in da je navsezadnje tudi odvisna od ljudstva. V svojem jedru ni politika nič drugega kakor gospodarsko celoto in velikih skupin: Države, dežele, občin itd. Gospodarstvo je, ki je podlaga vsemu družabnemu življenju in vsem njegovim pojavom.

Ne brigati se za politiko je torej greh nad samim seboj in nad svojimi. Kdor se ne briga za politiko, tudi ne more vplivati nanjo. Pač pa jo vodijo tisti, ki se vedoma in namenoma bavijo z njo, a vodijo jo seveda sami sebi v prid. Čim več pa hočejo koristiti sebi, temveč morajo škodovati drugim, namreč tistim, ki ne morejo odločevati, ker se ne brigajo.

Na žalost je med našim ljudstvom še velikansko število onih, ki ne poznavao politike. Večina si mislijo: "Gospodje, ki so za to, bodo že opravili." Vidi se pa, da "gospodje, ki so za to", vendar ne opravijo, kakor bi želelo ljudstvo, oziroma kakor bi koristilo ljudstvu. Vzemimo na primer davke. Sicer jih menda nihče ne plačuje posebno rad, vendar pa ljudje vsaj nekaj temno vedo, da mora vsaka skupnost, tudi država, dežela itd. imeti dohodke in vire zanje. Toda kdo do- loča davke, način obdačenja, razvrstitve bremen itd., je veliki večini nejasno in človek, ki obujeje z ljudstvom se mora čuditi, če posluša, kako si pogostoma ljudje ne le v hribih, ampak celo v mestu, razlagajo taka vprašanja. T. soč in tisoč glav še misli, da predpisuje cesar davke, drugi znajo povedati, da jih zahteva davka-

rija, nekateri govore kar o "gospodih" in morda največ je tistih, ki sploh ne razmišljajo o tem.

Vsekakor pritrđijo ljudje, če jim kdo razlaga, da so davki potrebni. In to je naravno v času, ko je vsako gospodarstvo brez denarja nemogoče. Toda kdo bi se upal trdit, da so bremena in koristi davkov razdeljeni po resničnih ljudskih potrebah? Z nobeno rečjo ni ljudstvo tako nezadovoljno kakor z davki; a prav malo je tistih, ki vedo, da ima vpliv na to in da bi sami lahko odločali kako da se imajo davki plačevati in kako porabiti.

Kakor s tem, je pa tudi z drugimi javnimi vprašanji. Ljudstvo ne pozna politike, se ne zanima zanjo, jo prepušča "tistim, ki so za to poklicani" in posledica je, da se vodi politika proti ljudstvu in proti njega resničnim interesom. Politično neznanje je največji politični sovražnik ljudstva. "Zarja."

Dopisi.

Seattle, Wash.

(Konec.)

Kakšen dobiček pa so imeli delavci od te slavnosti, ki so za vso to neumnost prispevali? Dne 24. julija si jih videl cele gručee z žalostnimi obrazi z vsvojo lastnino na hrbtu, ki so klaverno marširali od agenture do agenture, da so se smeli po dovoljenju sleparskih agentov vračati zopet v svojo prosto stanovanje — pod milo nebo. 50.000 jih je tukaj na zapadu, ki stalno prenočujejo pod milim nebom. Pa ne mislite, da vsled gorkega podnebnja. O ne! Ptice imajo svoja gnezda, lisice svoje brloge, suženj ameriškega kapitalista pa nima kam svojo glavo položiti. "I bett you. This is the sweet land of Liberty". Srečen je bil še oni, ki je zamogel za drag denar delo kupiti, kajti grafterji so v teh dnevih sistematično odirali ljudstvo. Polcija je bila pomnožena za 30 moč in sedem detektivov v civilu. Za kar te ni oropal sladkobesedni saloner, te je oropal še za ostale cente policajski voz. Potem pa hodi peš do kake bližnje 100 do 200 milj oddaljene Campe, med tem ko so si tukajšni hajduki naročili še posebej 500 avtomobilov za prevažanje lenih trotov. Dasiravno se ne manjka v Seattle, kakor v letovišnem mestu avtomobilov, vendar jih je bilo premalo. Ta slavnost je bila zaključena s pravo sodomo in gomoro. Kaj sliče- nega se ne godi niti v temnih ulicah prostitucije, kar se je dogajalo na glavni ulici na 2nd Ave. v noči 22. julija od 10 do 2 ure čez polnoč. Mnogim ženskam so vso obleko globoko dol čez prsa potegnili, da se je pokazal cel paradiz bujnih oblik. Le čuditi se je, da se najde toliko nedostojnosti v civiliziranem svetu. Glavno vlogo so seveda igrali tisti pohotneži, ki imajo priložnost dati duška svojim strastem. Ker je bila gneča neznanjska, se je tudi kradlo, da je bilo veselje. Dva neznanca sta neko boljše damo vsiljivo motila, a tretji jo je pa okral za \$16.000 diamantov. Drugi slučaj se je pojavil ravno na tisti ulici. Nekaj Burn je izmaknil v zlatarni za \$25.000 diamantov. Do pomola št. 14. jo je srečno popihal, a v trenutku, ko je mislil v morje skočiti, ga je ugrabil tukajšni operator pisalnih strojev M. Sterlinger. Par u pozneje spazili so se trije maskirani možje v trgovino "London", ti so bili pametnejši. Nočnega čuvaja so dobro premikastili in nemoteno odnesli \$7000 v gotovini. Drugi dan je po celi ulici izgledalo, kot da bi sneg zamedel. Za pest na debelo je bilo po vsem tlaku črešnjemvemu cvetju podobnega papirja, ki se je prešnji večer nedostojna druhal obmetavala z njim. Pa pravijo, da so to slavnost priredili, da delavci pozabijo na slabe čase. Fino — kaj? Torej delavce, kedar nima kaj v usta djati in je napol krepan, mu je treba le na ustne orgelce zaigrati ali pa pokazati konjička s kurjost repom in mine ga vsa otožnost. Bežite no! Delavci ni več tako neumen, da bo verjel takim otročarijam, so preveč resni časi za delavski obstoj.

Ženske v Seattle so dosegle lep rekord, odkar imajo volilno pravico. S 1. junijem je bilo vpeljano splošno 8 urno žensko delo vseh

strok. Potrebovalo se bo 600 do 800 več žensk odkar je osemurno delo. Plača ostane tista kot prej. Tukaj naj bi se delavci učili od žensk. Zmaga je lahka, samo složnosti je treba. — Dne 13. julija je govoril tukaj najboljši agitator W. Haywood za osvoboditev bratov Me Namara, ki jih križeljna kapitalistična svojat namerava umoriti. Haywood, ki potuje po vseh večjih mestih Zed, dr. agitira najbolj uspešno za brata. Njemu je znano, v kakem stanju si, če padeš kot nedolžna žrtvev med križeljne zveri v človeški podobi.

Shod bi bil prav dobro obiskan. Prihajala je množica v številu, ki so se zbirali okrog "Eagle" dvorane, da ne bi pričel par sto korakov od nasprotne strani razsajati velik požar, ki je 32 družin popolnoma osiromašil. Edino, kar so mogli rešiti, je bilo življenje. Poleg je bilo vničeno vso imetje desetih trgovcem razne vrste. Škoda se čeni čez \$200.000.

Afera znanega samopašneža po imenu Wapenstein, še zdaj ni končana. V noči, 3. julija ob 11. uri je obstal, da je res kral kot sraka in sleparil mesto. Obsojen je bil na deset let teške ječe. Ali njegovi zagovorniki, ki bodo najbrž lep denar od njega prejeli, so vso stvar zanikali in izjavili, da se namerava cela zadeva le potlačiti. In bilo je zopet vse pri starem. Sodba je bila neveljavna in pričele so se nove obravnave. Zadnji teden se je čulo, da je afera že do čela dognana, da mu ne uide tri čez deset let zapora. Ta brezsrčna duša, ki je bil največje gorje za tukaj, soc. govornike, bo najbrže prost kot ptica v zraku, sprehajal se bo po seattleških boulevardih brez vsake kazni. S prejšnjim županom Gill, sta si bila v tesni prijateljski zvezi. Ko sta upeljala prostiucijo prav na obširno, sta si dovolila tudi lepe provizije. Od vsake posamezne prostiutke sta vlekla \$10 mesečno, zraven pa še veliko podkupnine od lastnikov razupitih hiš. To so vam ptiči, da jim ni para! Možje za obširni blagor, kaj?

Ni ga menda mesta na svetu, da bi se občinske volitve tako pogosto vršile, kakor v Seattle. Na vsakih šest ali osem mesecev imamo tukaj nove volitve. Sliši se, da je zopet grozno smrdi v občinskem zastopu. Nove občinske volitve so zopet sklicane na 5. septembra. Odvrgli bodo zopet majorja Dilinga in tri Councilmane. Eden jim je prepričaten, drugi pa preradikalni. Kakšnega vruga bo dovolili pa sedaj, je še vprašanje. Gotovo pa bodo tudi za socialiste volitve zanimive. Tudi socialisti ne bodo držali križem rok. Mestna uprava v Seattle ne bo prej v redu, dokler ne pride socialist na krmilo. Socialistični govorniki so marljivo na delu; tudi med ženskami se je pričela širiti socialistična ideja. Ženske prinesejo se- deže s seboj ter se uvrstijo v velik kolobar okrog govornika. Marsikteri ženi se odtrne solza nad resničnimi besedami govornika.

A. Wershnič.

Cleveland, Ohio. Izjava.

Urednik "Clev. Amerike" se je v št. 61 zagnal v mojo osebo radi dopisa, kterega sem poslal v list "Proletarec", o paradiranju dr. sv. Alojzija, ter dr. žalostne matere božje, nazivajoč me "grimerja", pritepenca itd. Dalje pravi ta človek, da bo treba razbiti gotove stvari, premalo korajže imate kak sturmlaub proti enakim predznostim, bi bil dobro došel". —

Ker je prostor v listu predragocen, ne bom na dolgo odgovarjal zmešanemu fanatiku, kterega sredstva so laž in obrekovanje poštenih ljudi, ter surovo čenčvanje na pretep že itak prenapetih ljudi.

Tako torej Pire! To je višek tvoje časnikarske dostojnosti; na korajže ključ, po razbijanju te je želja; pretep bi rad imel, to je, torej oni vzgojevalni nauk, o katerem blebečeš, da prinaša tvoj list. Ali te ni sram, Pire, ali se morda najde še kje kak urednik, kteri bi bil tebi v podlosti kos?

Če se žutita omenjeni društvi res prizadeti in užaljeni, naj skličeta javni shod, ter pozovete mene na odgovor, na kterega sem pripravljen vsaki čas. Ti pa uporabi tvojo "cajtengo" za reklamo in kar piši: tega in tega

dne se vrši javni shod, na kterem hočemo posvetiti temu "grimerju", pozivljamo ga na javen odgovor, da bo pomnil, kaj se pravi vtikati se v naše zadeve.

Torej naprej!

Vincenc Jurman.

Conemaugh — Franklin, Pa.

Dne 29. julija je minulo 6 mesecev, odkar smo rojaki na Franklinu prvič resno sprožili misel, da bi si tukajšnih šest slov. društev postavilo svoj lastni dom. Danes, t. j. v kratki dobi 6 mesecev, pa že stoji naš "Dom" popolnoma dovršen, in dne 4. septembra se bo vršila slovesna otvoritev iste- ga.

"Slovenski Izobraž. Dom", kakor smo dali ime našemu skupnemu zavetišču, sme pač brezdvomno služiti kot vzgled našim ameriškim naselbinam, kaj premore složnost med rojaki. Dasiravno moramo prištevati našo naselbino med najmanjše, kajti ne šteje niti 150 oseb, vendar se nismo strahili niti stroškov, ne drugih zaprek, ker smo bili prepričani, da nam bo sloga in vstrajnost pripomogla, da bomo premagali vse, še tako hude ovire. — Nahajalo se je pač v naši okolici in celo med nami samim nekaj oseb, ki so deloma z nezaupanjem, deloma z nevoščljivostjo opazovali naše napredovanje, češ: vse vaše prizadevanje bo rodilo nemara takšen sad, kot ga doseže oni, ki imlari prazno slamo. A danes? — Z začudenjem gledajo prvi na naš "Dom", z zavistjo se ozirajo nanj drugi, a mi, ki smo bili od početka vstrajni v svojem delu, s ponosom zremo vanj, kajti dosegli smo svoje cilje, dasiravno so se nam stavile na pot pogostokrat skoraj nepremagljive zapreke.

Dosedaj nismo hoteli javnosti poročati o napredovanju našega "Doma", toda zdaj, ko je isti popolnoma dovršen, je prišel čas, da ga predstavimo tudi drugim rojakom.

Dne 29. januarja 1911 se je sklicala izvanredna seja vseh 6 društev ter se je navzočim pojasnil velevažen pomen, ki ga bo imel skupni "Dom", ako se uresniči ideja o njegovem sezidanju. Vsekdo je spoznal, da bi bilo uresničenje tega načrta zares velevažno za nadaljni razvoj naše naselbine. Zato sta pa tudi navdušenje in požrtvovalnost rastla od dne do dne, in že v teku prvega meseca se je nabrala svota okrog 1200 dolarjev. Večina te svote se je nabrala med Franklinčani samimi, vendar so veliko žrtvovali tudi rojaki iz okolice ter njih prijatelji in sicer potom: "kolektorjev" kterih je bilo izvoljenih dvanajst, da nabirajo prispevke za "Dom", bodisi kot darila, bodisi kot posojila.

Iz te požrtvovalnosti smo spoznali, da se nam ni treba bati, da bi naše upanje splavalo po vodi in takoj smo prestopili k realiziranju naših idej. — Na najlepšem prostoru Franklina, odkoder je "Dom" danes viden daleč na vse strani, smo kupili zemljišče in na njem stojiče hišo za \$3200. Prvotno se je nameravalo hišo le nekoliko prezidati in le toliko prizidati, da bi se mogla narediti primerno velika dvorana. Če bi se bili držali tega načrta, bi se bila otvoritev Doma vršila najbrž že pred par meseci. Toda že med gradnjo smo izprevideli, da bi bila takšna stavba v doglednem času premajhna, in zato smo spre- menili načrte v toliko, da se je prizidalo veliko več, kot se je nameravalo prvotno. Stavba ima sedaj dve nadstropji pri obsežnosti 33x45. V pritličju je velika dvorana z odrom, "bar room" in klet, v 1. nadstropju pa zborovalna dvorana. Ostale prostore v 1. in 2. nadstropju, smo za sedaj oddali v najem, da se more s stanarino pokriti obresti dolga; toda v kratkem bo treba uporabiti par sob za knjižnico za literarni oddelek Pev. in Izobr. dr. "Bled" ki je v najtesnejši zvezi z "Domom".

Za časa konvencije S. D. P. Z. ki se je vršila v Conemaugh od 10 do 20. julija t. l. je posetilo naš Dom več delegatov, posebno dne 12. julija, ko je bil njim na čast prirejen od dr. "Zaveznik" št. 3. banket v prostorih Doma. Navdušenje delegatov za naše ideje je bilo velikansko, in ponovno se je povdarjalo, da sme in mora služiti Franklinska naselbina kot

vzglede vsem slovenskim naselbinam z ozirom na složnost in napredek.

Da napravijo prostori Doma ne vsakega obiskovalca tem prijetnejši vtis, sta veliko pripomogla naša domača slikarja Jos. Likar in Jos. Bricej. Prvi je s pravim umetniškim okusom okrasil zborovalno dvorano s pokrajinskimi slikami naše stare domovine, a v dvorani je naslikal dve krasi alegorični sliki, kterih prva predstavlja prostost in bratstvo, druga pa izobrazbo; drugi je pa tudi zelo okusno izvršil v vseh prostorih dela, ki spadajo k pleškarstvu. —

Stroški za celo stavbo presegajo vsoto \$7000. Ker nas je približno samo okrog 150 rojakov tukaj z družinami vred, je razumljivo, da vzlic vsej požrtvovalnosti ne moremo spraviti skupaj v doglednem času take svote; zato smo se namenili potrkati na možnjek in usmiljenje onih rojakov, katerim je mar napredek našega naroda. O tem ne moremo razpravljati na tem mestu; pač pa prosimo, da nam ne bodeite zaprli svojega srca takrat, kadar boste prejeli tozadevno prošnjo.

Bratski pozdrav vsem prijateljem napredka!

R. Z.

Canmore, Alta, Canada.

Čenj. sodrug urednik!

Prosim, da uvrstite te vrstice v naš delavski list "Proletarec", da naznanim trpinom širom Amerike in Canade tukajšne razmere.

Tukaj je še vedno štrajh in to že od 1. aprila; to je že štiri mesece, a konca nam ne ve še ničlo povedati. Pa kdo je tega kriv? Delavce ne; tega je kriv kapitalist, ki misli, ako bi trpini dali istih par procentov, potem ne bi on sam imel toliko milijonov na leto. Mi smo se tolažili s tem, da bo tem trebušnikom že zmanjkalo premoga, kar so ga imeli na kupih, ali zmotili smo se. Oni dobivajo premog od drugod. Od kje? Iz Dulutha in še z enega drugega kraja, kjer je vsaki od teh oddaljen od tu 12 sto milj. Vidite delavce, ubogi trpin, kako te uniče debeli kapitalist, tebi ne da niti drobčince, ki pade z njegove obojedvalne mize. Kapitalisti dobivajo premog od daleč in dražje plačajo, misleč si: samo da umišmo unijo. Ali ti vamparji se vseno motijo. Unija res ne stoji tako trdno kot od teh vampurjev, ali pomisliti je pa tudi na to, da oni so debeli in puhli, mi pa smo in čvrsti in se tudi ne damo še poč noge tako, kot si mislijo sami.

Zvedelo se je tudi, da dobivajo premog iz tacihi krajev, kjer ni unije, torej iz skebskih majn. Naj le počenjajo kar hočejo, saj jim to ne bo šlo dolgo. Tukaj ni zimo kakor v Westmorelandu, da bi držali kar 16 mesecev; ne, ne, če ravno pravijo, da so si kompaniji v zlahti in onimi z Westmorelandu. Le malo pomisli delavci in videl boš kaj je to za ena "žlaba-ta". To je sorodstvo, kjer imajo kapitalisti tudi svoje unije in držijo skupaj; drugače bolje ne bi delavci se združujejo vsi skupaj, da nas vničujejo. Mi jih pa seveda gledamo, mesto, da bi se tudi mi združili in jim sli nasproti, da bi bili nam prisiljeni dati naše zahteve. Mi vemo dobro, da kompanist ne bo prišel v jame in rekel: ti slabo zaslužiš, dam ti toliko in toliko zraven, da bo imel svoj "lon". Zasluzil boš več kot drugi tvoji tovarši. Ako mi pa še kaj več poveš, si pa kvitaa. To ti je kapitalist, kateremu je več za eno mulo kot za tebe. Seveda, ako mu mulla ali konj pogine, mora kupiti drugega, potem mu že primanjkuje toliko, da ni ma svojega milijona v banki. Či pa tebe vbihe, mu ni pa nič, misli si pač, saj pride drugi, ta je itak slab in zdelan, ni več zame; dobiti hoče drugega, kteri je mečan, mlad in čvrst, ta mu bode več skupaj spravil.

Od tu je oddaljeno mesto Calgary mislim 60 milj in tam stane sedaj ena tona premoga \$14. Mislite si, ali more delavce, ki zasluži na dan \$1.75 do \$2.75, kupiti premoga za kurjavo? Jaz mislim, da ne. Pa mi bo kdo rekel, naj pa z lesom kuri, saj rajši gori nego premog, ali drva so tudi strašno drage. Sedaj naj pa vsaki delavce sam sodi, kakšne so te razmere radi kapitalizma.

Stranka

SKLEPI EKSEKUTIVE J. S. Z. NA SEJI DNE 8. AVG. 1911.

Navzoči so bili: Thomo Bešenič, J. Zavertnik st., B. R. Savič, Katarina Strahota, Spasjo Markovina, Frank Petrič, Fr. Udovc.

Zapisnik posebne seje skupnega odbora, ki je razpravljal o združeni tiskarni se sprejme, kakor je čitan.

Sodr. B. R. Savič se dovoli \$10.40 za potne stroške v Indianapolis, kjer je naznanjen javen ljudski shod novega soc. kluba, ki se želi priključiti J. S. Zvezi.

Istotako se sklone, da se povrne potne stroške in dnevnico tistemu, ki gre kot govornik v Detroit, Mich.

Predlog jugosl. soc. kluba št. 35 v W. Allis, Wis., ki določa, da nabavi Zveza tiskovni kolek po 1 et, se vzame naznanje s predlogom, da se o tem razpravlja na eni bodoči seji.

Sklene se: — ako srbski sodrugi izdajo kolek, za povečanje "Nar. Glasa", da ostala glasila naredita v to potrebna priporočila.

Glede "Radniške Straže", ki je prinesla v št. 33. v uvodniku članek: "Berger kod Tafta" se vsled taktične discipline strankinega časopisja za bodoče — sprejme sledeči predlog:

"V manj važnih slučajih taktičnih uprašanj, ali kritiziranja nastavlencev v Jugosl. soc. Zvezi ali Soc. Party morajo uredniki, ako hoče, razpravljati o zadevi v listih, imeti tozadevno pismeno ali ustmeno konferenco. V važnih zadevah pa imajo uredniki sklicati vse centr. odbore na sejo, na kateri se sprejme primerne resolucije, ki se potem objavijo, ali pa odpisujejo na pristojno mesto."

Sklene se tudi, da se izdela opravilnik.

Vsaka nadaljna seja eksekutive se vrši v nedeljo dopoldne ali popoldne, v kar ima tajnik pisati pozivnice.

ZA WAUKEGAN.

Jugosl. soc. klub št. 45 ima svoje redne seje vsako četrto soboto v mesecu v prostorih soodr. B. Mahnič. Začetek točno ob 8. uri zvečer.

J. Podboj, tajnik.

BARNES-TAJNIK SOCIALIST PARTY SE JE ODPOVEDAL TAJNIŠTVU.

Eksekutiva skupne stranke, je te dni sprejela resignacijo gl. tajnika socialistične stranke soodr. J. M. Barnes, njegovo mesto prevzame začasno, dokler se ne razpišejo volitve, soodr. J. M. Work. Nov tajnik ima nastopiti urad 1. januarja 1912.

POZIV!

Vsi tajniki jugosl. soc. klubov (slov.) naj vpošljejo na uredništvo "Proletarca" poročilo, kdaj, kje in ob kateri uri se obdržavajo seje kluba. V bodoče bodo vsa glasila J. S. Z. vsak v svojem jeziku za svojo narodnost objavili po enkrat na mesec tozadevni kolektar. Tajništvo J. S. Z.

Sodr. John Petrich je gl. zastopnik "Proletarca" za Youngstown in okolico.

Pooblaščen je pobirati naročnino, kolektirati oglase in urediti sploh vse posle tihoče se agitacije lista.

Direktorij.

— Klerikalni gospodarski polom v Italiji. V italijanskem mestu Lecce je ustavila svoja plačila klerikalna posojilnica "Piccolo credito Lecchese". Poneverjene svote znašajo več milijonov lir. V prvi vrsti je oškodovano ubožno kmečko ljudstvo, ki je zapadlo "gospodom patrom" svoje skromne prihranke. Sedaj preklinja ljudstvo "ljudske osrečevalce" v sutanah — "božje namestnike na zemlji!"

Priporočajte in širite jugoslovansko socialistično časopisje v Ameriki: "Proletarec", "Radniška Straža", "Svjetlo", "Narodni Glas".

KRI MUČENIKOV.

Horace Traubel.

Razdiralec slava, slavitelju priziranje in zaničevanje! Če koraka po cesti krdelo vojakov v bobni in trobentami, tedaj vam utriplje srce in vaša duša zavriska. Ako pa srečate krdelo delavcev, se obrnete brezbrizno v stran. Krdelo vojakov, odhajajočih na vojsko. Krdelo delavcev, ki grede v stavko. Prvi ogrožujejo svobodo, slednji se zanjo bore. Vojak s svojo puško je slavljen, delavec s svojim orodjem je hudodelec.

Z grozo zrete na bojišče. Ali ne gledate z enako grozo na podzemeljske rove? Tu je pošten boj brez sovražnika, brez moritve. Boj s pečino. Tu ne grabi za orožje brat zoper brata. In vendar, tudi ta boj zahteva žrtve. Vi pa gledate površno in brez misli, zrete dolji v podzemeljsko globino in vaša srca se ne zganejo. Obratate se na cesto, pa srečate bataljon vojakov in ogenj bojnega razpoloženja zaplanti v vas. Ali ste ob pamet? Mož, ki umori svojega bližnjaka, je junak. Mož, ki vzdržuje njegovo življenje, je suženj.

Vojak ubija. Vi penzionirate njegove rane, njegovo smrt. Čim več je ubijal, čim izdatnejši je bil njegov rop, temvečja pokojnina, tem sijajnejše proslavljanje. Delavec ohranjuje. Vi preklinjate njegove rane, njegovo smrt prezirate. Njegovi družini ni pokojnine; zanjo je beraška palica. Vi sončite svoje vojake. Delavec svoje skrivate v senci. Pa vendar bi morali baš pred možni dela sneti klobuk, motriti jih s spoštovanjem; videti bi morali bližnji sijaj, ki v resnici žari iz njih umazanih rok in obleke.

Ti mučeniki so resnični mučeniki. Ničesar nimajo pričakovati za svoje mučeništvo, ne dostojnih plač in ne prijazne besede od delodajalca. To je trpljenje, o katerem zgodovina molči, samozadovoljno trpljenje, ki ne prejema nobenih častnih priznanj. Vojak pa se zopet pojavlja v salonih in v parlamentih, z grbi in redovi. Delavec pa hiti po najkrajši in njetatnejši bližnjici v pozabljenje.

Nekateri možje umirajo, da vi živite; eni na morišču, eni na križu, eni na bojiščih, eni v rovih. Zakaj naj bo rov manj posvečen kot križ. Pod skalo zmečkan leži delavec. Pobrli so ga. Njegovo obličje je blede, pa zadovoljno. Vaše orjaško mesto ne bo ustavilo svojih grmečih korakov, da si ogleda njegov neznan obraz. Pa vendar je ta neznanec otel naše mesto. Da ga ni bilo, bi bilo vaše mesto morda razdejano. Vse delavstvo leži pogaženo v tem trupu brez žitja. Pridite ven iz svojih eerkv vi vsi, in molite! Ostavite svojo vero! Tu je vere dovolj! Tu molite! Tu je vere dovolj!

RIBICE.

Nedavno sprehajal sem se ob obali Atlantika, v senci lepih košatih dreves, pod katerimi je rastla lepa zelena travica, kjer se je človek tudi lahko malo odpočil od napornega dela.

Ko položim svoje utrujene kosti na zemljo, zagledam naenkrat prihajati, nekega bolj priletnega gospoda z neko damo. Ta parček bil mi je že davnej znan. Gospod je svoji spremljevalki vedno govoril ribice, ribice in nič drugega. Mislil sem, da ideta k bližnji vodi ribariti in zato sem jih opazoval, misleč, da vidim ako bodeta imela kaj sreče. Vsedeta se na bližnjo klop, katera je bila pripravljena za boljše vrsto postopačev, in odkoder sem zamogel slišati njihov pogovor. O ti ribice, pravi gospod svoji spremljevalki. Oh, kaj bodeš vedno govoril o ribicah, ali znaš samo to besedo povedati, reče mu dama. O čakaj, čakaj, ti vendar še ne veš, kaj jaz vem — odvrnivši jej gospod. Mogoče ti leži koji tvojih sovražnikov na srce, da si danes tako pust. Da, da, to je kar sigurno — neki mojih rojakov je rekel, da sem jaz dolžan. To je bilo v gostilni pri Jurčku". 30.000 hudičev naj ga vzame, samo da bi bilo resnično — ker drugače sem primoran poslušati še večjih podlostij, kadar se gre zoper enega mojih sovražnikov, izgovorivši gospod proti svoji dami. May be not. Strela naj tebe ubije — in tvoje naslednike. Kakšne naslednike. Jaz sem vendar brez naslednikov. V tem momentu ga po-

Proč s kapitalizmom. Združimo se vsi skupaj, pa bo šlo; seveda, ako se jih postavi par v bran, ne more iti tako gladko. Torej le združimo se trdno in premagali bomo.

Se nekaj, da ne pozabim. Po štirih mesecih štrajka so kapitalisti sprožili misel, naj bi delavci glasovali, naj se li štrajka ali naj se delo začne. To je bil navaden kapitalistični "trick". Kapitalisti se sploh ne spuščajo v pogovor o kontraktne delu, ampak hočejo imeti le kompanijski "šit", nekakšnih 25 c. na uro. Vidite delavci — trpini, po štirih mesecih štrajka bi kapitalisti radi opeharili delavce in razbili njih Unjo.

Zato pravim jaz: nobenega kapitalističnega kompromisa, držimo se sedaj, ko je čas zato. Ko štrajkamo že nad štiri mesece, pa dajmo še štiri, če ne bo treba. V tem času bo zmaga naša, in to prav gotovo!

Pozdrav na vse zavedne delavce širom Amerike in Canade. Vam sodrug urednik pa kar mogoče novih posnemalcev v ideji in novih naročnikov!

Naročnik.

Chicago, Ill.

Cenjeno uredništvo!

Ker bi rada sporočila malo o razmerah na severni strani, se obračam na Vas za malo prostora. Upam, da se strinjate s predlogom.

Kakor že znano, se je ustanovil tukaj nov soc. klub št. 52. Preej delavcev je takoj pristopilo, želeli bi bilo, da se število članov v kratkem podvoji ali potroji. Delavstvo člandanes vidi, da ni drugega izhoda iz tega neznosnega položaja pod krivičnim sistemom, kakor da se organizira v socialistično stranko. Saj socializem je edini naš odrešenik, ki prihaja in bo prišel gotovo, dasiravno bi ga razni farizeji in zaostali ljudje najra je panali. Kdor pazno čita članke v delavskem časopisju, ta lahko sprevidi, kako se tepta delavska pravica že stoletja. In konečno je prisvetila zvezda — socializem, o katerem mora že celo kapitalistično časopisje priznati, da napreduje.

Toda k stvari. — Na severni strani in pri pobožnih ženicah in podprepnikih je, od kar se je ustanovil soc. klub, vse narobe. Tako je, kot bi bil potres. Ženske so kar i zsebe in govore polglasno: kaj bo, kaj bo; če nas letos še ne bo hudič vzel, potem bomo pa še na svetu. Ene hočejo vso to "grdo" socialistično zalego zamoliti; druge so kupile žegnane vode, da se poškrope, predno grede spat; tretje so zaprle polkna pri "hauzu" in ene so se celo obljubile na žalostno goro. Tako je pri nas, ki smo dobili soc. klub. To je pač še vse huje, kot takrat, ko je hodil po Kranjskem Brdavs in pa Krpan s svojo kobilo.

Druhih posebnih novic ni. — Z delom se ljudje ne hvalijo. Kako tudi neki? Da bi si človek kaj prihranil — o tem še govora ni. Človek je zadovoljen, da ohrani svoje kosti skupaj. To bi bilo za zdaj vse, če se pripeti kaj izvanrednega, poročam gotovo.

Pozdravljam vse čitatelje in čitateljice "Proletarca"! Živel Socializem! Strahopetci naj se pa skrivajo!

Fanie Vegel.

Browder, Ky.

Cenjeno uredništvo!

Čital sem v zadnji številki "Proletarca" — pa tudi v "Clev. Ameriki" o 60 letnem starčku, ki je pisal v zadnji list en dopis.

Tako je prav, da ste okreali tistega možička in "Cl. Amer." poleg. Ko bi Vi poznali dotičnega starčka, potem se pač ne bi čudili njegovim muham. Nam delavcem je dobro poznan iz štrajka, da so ga same čeljusti in nič drugega. Spodtakne se v vsako stvar, ne razume pa ne tega — ne drugega. Možiček pravi, da je 20 let v Ameriki; no, prava reč. Najbolj žalostno pri vsem tem je pa to, da je celih 20 let v Ameriki dremal. Nekaj se mu pač sanja, a ne ve, kaj je tisto: zato gre tjevedan za novimi rečmi kot monky za petelinom. Svoječasno je bil tudi socialist, a ko so prišle volitve, je volil republikansko, češ, da se je tako zaklel, ko je dobil državljansko pravico in da zdaj ne sme drugače voliti.

To je čuden starček, kajne soodr. urednik. Naši sodrugi v Claridge ga poznajo dobro; zlasti ga pozna Batieh. Ta starček torej ni Mojze iz Pennsilvanije, ampak en nihče, ki niti za svoje čenče ne more biti odgovoren.

Bivši štrajkar.

Des Moines, Iowa.

Sodrugi pri "Proletarcu"!

Gotovo je vam že znano, da je izbruhnil v našem mestu velik štrajk delavcev na pouličnih železnicah. Prenehali so z delom danes 6. avgusta. Pred tednom dni je kompanija odslavila enega vslužbenca, ki je "ronal" karo in malo polomil električno napravo v kari; potem so zahtevali drugi, da ga kompanija vzame nazaj, ker pa tega ni hotela storiti, so napovedali stavko, da tako prisilijo družbo, da vzame moža nazaj in da morajo za 10. na uro povisati plačo. Do sedaj so imeli 35 c. na uro, a sedaj pa zahtevajo 45 c. na uro. Kompanija je dobila 500 skeboč, ki so prišli že en dan pred štrajkom, to je dne 4. avgusta in so mislili pričeti skebsko delo takoj ko štrajkarji prenehajo, a so se hudo zmotili. Namesto dela so morali iti pa v zavetje, da jih ne vidi mestna množica. Skebi so se nastanili v Iowa hotelu. V tem hotelu jih je čez 400, druge imajo pa v poslopju ki je za hudodelece. Imenovani Hotel straži 7 policmanov, in največje zbirališče štrajkarjev je ravno tam. Štrajkarjem so se pridružili z eno besedo vsi mestni in vnanji delavci. Mlado in staro, ženske in otroci, vse je na štrajku, vsak ima listak pripet na sebi ki se glasi: "We walk". Malar-Kerr Co. Printers, 122 Fourth Street.

Nemirov ali bojev še do sedaj ni bilo. Samo zvečer je nek policman zahteval in silil v množico, naj se umaknejo spred Iowa Hotel. Toda nevidna roka vrže kos opeke in policaja zadene za uho, vsled česar je potreboval zdravniške pomoči.

Promet v mestu je bil danes 6. avgusta vsustavljen. Ljudstvo se vozi z vozmi, avtomobili in s konji, tako da ima danes vsak konj delo.

7. avgusta. Štrajk je končan in delavci slave zmago.

Blasius Lombar.

UPRAŠANJE IN ODGOVOR

Cenjeno uredništvo: —

Razni pogovori o socializmu so me dovedli do tega uprašanja: Kaj bo socializem storil z Judi (Židi), ker tu se nabajajo ljudje, ki trdijo, da bodo Judje pod socializmom pregnani iz dežele, ker socialistična vlada ne mara Židov.

S pozdravom,

Fany Julius,

Kazard, Pa.

Odgovor: Socialistična vlada ne bo preganjala nobene rase; socialistični nauk ne temelji na preganjanju ljudi (in najsižebodo kakršne rase ali veroizpovedanja) ampak na zgodovini gospodarskega razvoja o proizvodanju in pravični radebi proizvodov. Z drugimi besedami: da dobi vsak človek polno vrednost svojega dela.

Kar želi socializem, ozir. socialisti, da izženo ne samo iz dežele, ampak s celega sveta, je neveda, vraže (supersticija), ponižnost, klečeplastvo, na katerem sloni sedanji kapitalistični sistem s svojim privatnim profitom, ki je zlo vseh nadaljnih zlov na svetu. Ko bodo izgnane vse gori navedene lastnosti iz dežele — kar se bo zgodilo potom soc. časnikov, knjig šol itd., bodo izginili tudi predodski, "da bo socialistična vlada "zapodila" žide.

Zabite mase v srednjem veku in še danes v Evropi ne vprašajo svojega kralja ali cesarja, od kod ima on svojo božanstveno pravico vladati nad njimi in zahtevati davke od njih. Nič boljše ni s "svobodnim" ljudstvom v Ameriki. Bančni cesarji, železniški kralji, premogarski baroni, sladkorni lordi in tako dalje ad labitum vladajo in derejo ameriško ljudstvo do kosti, — a mase se le ne vprašajo: zakaj to in odkod imajo pravico?

Vse pritožbe glede nerednosti pošiljanja lista in druge stvari tihoče se "Proletarca" je poslati na soodr. Frank Podlipca, 604 N. Curtis St. Chicago, Ill.

leg njega sedeča dama prične gladiti po njegovih osiveli glavi rekoč: Kaj govoriš — kaj praviš — Počakaj malo — in ne govori tako hitro, imava še dovolj časa in dovolj se bodeva še kaj več — nadaljuje dama.

Kaj, vsi hudiči, nočem te nadalje poslušati — samo obračunati hočem s teboj — gospod je hotel oditi, ali dama ga prime za njegov frak ter ga zopet posadi na klop — ne bodeš uhajal sedaj in se rotil nad menoj — ne, ti podli zavijaš — Jeeljaje odgovori, no saj vem, da innaš ti prav, kaj pa naj sedaj storim — Oče — "Vsegamogočni", ouh! Zbodil si me. To zaslužiš, pravi dama.

Popoldansko solnce je pričelo grozno pripekati na zamišljeni parček, in cela klop, na kateri ste sedeli te dve osebi, je bila izpostavljena hudi vročini. Kaj hočemo začeti, huda vročina vdarja na naše možgane. Le potolaži se — Kmal bodemo v senci — ga prekine dama.

Veš kaj, odstranimo — to klop, je li to pa dovoljeno — za bati se je, da ne prideva s policijo navzkriž. Dobro, sporazumeta se, da odstranita — klop, in "kost was kost". Klop je bila precej teška in potrebovala sta še tretjo osebo — kaj ne? Klop je bila odstranjena — pomoč, katera je bila dobro plačana, je odšla in bil je eden manj — namreč ostala sta še zopet sama na klopi. "Hands off — sem jima hotel na uho zakričati, ali pride še bolja prilika, sem si mislil. Evo ti junaka. Nastal je prepir med njima, gospod je z veliko silo odšel in naročil, naj ga pozove na večer — na telefon. B-r-r-r-r — gospod stopi plašno k telefonu in vpraša: koji duh si ti, da delaš tak ropot. Jaz sem tvoja spremljevalka bila, ob obali

Atlantika, ne veš. Yes, I know everything. —

Jaz mislim, da naju policija zaseduje, radi odstranitve klopi v parku. Si li ti komu to povedala mogoče? Hm, hm, hm — Kaj praviš —? govori — Da, da. Samo par osebam. Ne znam pa, če je vse tam tajno ostalo — Dama je nato zapustila svojega spremljevalca, ter se omožila, on pa se je zdrgnil s telefonsko vrvico okrog vratu in ne vem, če je rešen ali ne.

Mikroskop.

— Vratislavski župan in socialist. Vratislavska občina hoče zgraditi Dom za veliko slavnostno dvorano. Socialni demokratje so izjavili, da bodo glasovali za to, če bo vsem političnim in verskim strankam na razpolago. Župan dr. Bender je pritrudil. Na zadnji seji je pa interpeliral neki član katoliškega centra, če po dobrem prevdanku vztraja pri svoji besedi. Župan je na to odgovoril: "Vzdržujem svojo besedo tudi glede na socialno demokracijo. Dobro vem, da je bil nadžupan nekega drugega mesta (Colberga, kjer je občina dovolila dvorano za Beblov shod) v podobnem slučaju kaznovan, češ da pospešuje socialnodemokratična stremljenja, ali to me ne bo oviralo. V kakem slučaju se bom kar sam ovdil. Zakaj tako se ne vodi boj proti socialni demokraciji, da se jim odreka enakopravnost."

ZA ROSLYN, WASH.

Sodrugom v Roslyn se naznanja, da se vrše seje jugosl. soc. kluba vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu in sicer v slovenski čitalnici.

Sodrugi! Ne zamudite prisustvovati sejam.

Tajnik.

Vabilo k vinski trgatvi

ki jo priredita

Jugosl. soc. kluba št. 1. in št. 52.

V SOBOTO, DNE 30. SEPTEMBRA 1911

v Narodni Dvorani

1802 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Poleg druge izvrstne zabave, je na programu tudi igra v enem dejanju:

"PO PREPRIČANJU".

Začetek točno ob 8 uri zvečer. Vstopnice v predprodaji 15c, pri blagajni 25c

Dame v spremstvu moških so vstopnine proste.

ODBOR.

Slovenski delavci v La Salle in okolici pozor!

Jugosl. soc. klub št. 4. J. S. Z.

priredi

veliko veselico na dan 4. sept.

od 12. opoldan pa do 12 v noči.

Vsacega zavednega delavca je dožnost, da se udeleži te veselice, ker dobiček je namenjen le za delavske koristi.

Veselica se vrši pri sodrugu Val. Potisku.

Za vse potrebno bo skrbel ODBOR

Najboljša Kuhinja!

Billiards, Pool Table, Prenočišča za potnike.

Jedi pripravljene po domače.

Odprto po dnevi in po noči.

V. MALY, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

Telefon: Canal 2408.

POZOR! — NA — POZOR!

Mednarodni Picknik

katerega prirede

Socialistične Organizacije v Cook County

dne 3. septembra '11

V RIVERVIEW PARK

Na pickniku bo govoril soodr. Emil Seidel, župan iz Milwaukee. Vstopnice 25c.

in se jih dobi pri upravnstvu "Proletarca" aš pa pri agitatorjih.

NA TA DAN VSI NA KROV!

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

— Leto dni sem živel v mestu... a pred dobrim mesecem sem se preselil k vam v tovarno. Pošete ljudi sem našel tukaj — vaše ga sina in nekaj drugih... In zdaj ostanem nekaj časa tukaj! — je odgovoril in si vihal brke.

— Ugajal ji je in občutila je potrebo, da mu poplača opazko o njenem sinu; vprašala ga je:

— Ali se vam poljubi čaša čaja? — Kako pa naj sam pijem? — je zmajal z rameni. — Ko bomo vsi skupaj, nas pogostite... Spomnila se je svoje bojazni.

— Če bi le vsi taki bili! — si je goreče zaželela.

Zopet so se začeli koraki v veži in duri so se naglo odprle; mati je vstala. Na njeno začudenje je vstopilo v kuhinjo siromašno in lahko opravljen dekle, srednje rasti, preprostega kmečkega obraza, z debelo, svetlo kito. Tih je vprašala:

— Ali se nisem zakasnila? — Kaj še! — se oglasi Malorus v izbi. — Ali ste peš prišla? — Seveda! Ali ste mati Pavla Mihajloviča? Pozdravljena! Mene kličejo za Natašo...

— A po očetu? — jo je vprašala mati.

— Vasiljevno... In vi? — Pelagija Nilovna! — Pa sva se seznanili... Mati je vzdihnula in smehljaje pogledala dekleta.

Malorus ji je pomagal pri slavljenju in jo vprašal:

— Ali je mrz? — Zunaj na polju — precej! Močan veter...

Njen glas je bil sočen in glasen, usta drobna in polna in vsa postava je bila okrogla in sveža. Odločivši vrhno obleko si je s premraženimi ročicami krepko omela rdeča lica in z drobnimi, trdimi koraki stopila v izbo.

— Brez galoš hodi! — je šinilo materi v glavo.

— Uh... kako sem se premrzila! — Čakajte, takj vam segrejem samovar! — je dejala mati in odšla v kuhinjo. — Takoj...

Zdelo se ji je, da že dolgo pozna tega dekleta in da jo ljubi kot dobra, sočutna mati. Rada jo je videla in predstavlja si njene modre, nekoliko mežikajoče oči je zadovoljno poslušala razgovor v izbi.

Zakaj ste tako dolgočasen. Nahodka? — je vprašalo dekle.

— Tako... je potihoma odgovoril Malorus. — Vdova ima lepe oči... Domislil sem se, da ima moja mati nemara ravno take... veste na mater mislim prav pogosto... vse se mi zdi, da še živi.

— Pa ste rekli, da je umrla. — Druga mati pač... a zdaj govorim o rodni materi... Zdi se mi, da po Kijevo berači... In žganje pije...

— Zakaj? — Tako! In pijano jo bijejo policaji v lica... — Oh, ti človek! — je vzdihnula mati.

Nataša je nekaj zamrmrala in mrmrala. In zopet je zapel zvonki glas Malorusa.

— Oh, vi ste še mladi... Ni ste še mnogo vode popili! Vsak ima mater, ampak ljudje so — zlobni. Porod je težak, ampak še težje je človeka poboljšati...

— Ej! — vzkliknila je mati sama pri sebi in je hotela odgovoriti Malorusu, da bi bila rada dobrega naučila svojega sina, da pa sama ne zna. V tem pa so se odprle duri in je vstopil Nikolaj Vjesovščikov, sin starega tatu Danila, ki je v vsem predmestju veljal za nepriljudnega. Čemerno se je izogibal ljudi, in vsi so se zato delali norca iz njega.

Mati ga je presenečeno vprašala:

— Kaj pa ti tukaj, Nikolaj? — S svojimi drobnimi, sivimi očmi je pogledal mater in s široko dlanjo pogladil svoj koščen, kovavi obraz; ne dabi pozdravil, je vprašal zamolklo:

— Ali je Pavel doma? — Ni ga.

Pogledal je v sobo in vstopil vanjo rekoč:

— Pozdravljeni, sočrugi... — Ali je tudi ta zraven? — si

je mislila mati neprijazno in se močno začudila, videč, da mu je Nataša prisrčno in veselo segla v roko.

Potem sta prišla še dva mlada fanta, skoro še otroka. Enega je mati poznala — nečaka starega fabriškega delavca Sizova, Fjodorja, drobnoličnega fanta z visokim čelom in kodravnimi lasmi. Drugi, gladko počesan in skromen, pa ji je bil neznan, ampak tudi nič strašan. Nazadnje je prišel Pavel in z njim dva mladeniča, ko ju je na videz poznala — bila sta delavca v fabriki. Sin ji je prijazno dejal:

— Samovar si že pripravila? Lepo!

— Ali naj kupim žganja? — ga je vprašala ne vedoč, kako bi se mu zahvalila za nekaj, česar ni še razumela.

— Ne, žganja pa ne potrebujemo! — ji je Pavel odvrnil s prijaznim nasmehom in odložil vrhno obleko.

Zazdelo se ji je, da je Pavel nalašč povečeval opasnost sestanka, le da jo je dražil.

— Ali so to — nevarni ljudje? — ga je potihoma vprašala.

— Ti so! — ji je odgovoril Pavel in vstopil v sobo.

— Ej ti, maličnik... — mu je prijazno zaklicala, in sama si je mislila: — Kakšen otročaj!

VI.

Ko je samovar vzkipeł, ga je nesla v sobo; gostje so sedeli v tesnem krogu okoli mize; Nataša pa je sedela s knjigo v roki v kotu pod svetilko.

— Za razumevanje, zakaj ljudje tako slabo živé... — je govorila Nataša.

— In zakaj so sami tako slabi... — je dostavil Malorus.

— Je treba pogledati, kako so živeli v začetku...

— Glejte, glejte, dragi moji! — je zamrmrala mati in zakuhalala čaj.

Vsi so obmolkli.

— Kaj praviš, mamica? — jo je vprašal Pavel in namrščil obrvi.

— Jaz? — ozrla se je in videvši, da jo vsi gledajo, je dejala v zadregi:

— Ah, sama zase sem rekla... Glejte jih!

Nataša se je zasmejala in Pavel se je nasmehnil; Malorus pa je dejal:

— Lepa hvala, mati... za čaj! — Saj ga še niste pokusili, pa se že zahvaljujete! — je odgovorila, pogledala Pavla in vprašala:

— Ali morda motim? — Kako bi motila hišna gospodinja svoje goste?

In otroško jo je prosila:

— Ljuba moja! Dajte mi brž čaja! Vsa se tresem... v noge me zebe!

— Precej, precej! — jo je brž potolažila mati.

Popivši čašico čaja, je Nataša globoko vzdihnula, vrgla svojo kito čez zpleča in začela čitati veliko knjigo v rumenem ovitku s slikami. Mati si je prizadevala, da ne bi ropotala s posodo, nalivala je kozarce in napanjala svoje neokretne možgane poslušajoč enakomerni govor dekleta. Njen zvonki glas se je zival s tenkim, zamišljenim petjem samovara, in po sobi se je trepetajoče vila preprosta in jasna povest o divjih ljudeh, ki so živeli po jamah in s kamnom pobijali zverine. Podobna je bila pravljici, in mati se je nekolikokrat ozrla na sina želeč ga vprašati, — kaj je v tej povesti o divjakih prepovedanega? Ampak kmalu se je naveličala povesti, in je začela skrivoma opazovati goste.

(Dalje sledi.)

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA," kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA," kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu.

Nadzorstvo.

Z nadzorstvom mislimo mi poveljevanje ali moč nad kako stvar.

jo. Vsakdo bi moral imeti popolno nadzorstvo nad svojim telesom in umom. Moral bi biti sposoben, da izvršuje omejevanje, kjerkoli treba, da ba vzbujata tudi energijo in samozavest ter naprednost. Glede na telo mora isto zelo čuvati in vsako neopasnost takoj v začetku ustaviti, da se prepreči nevarna bolezen, katero se ne zamore nadzorovati. Takrat naj bi raje takoj Trinerjevo ameriško zdravilno

grenko vino rabil in tako dolgo, da izgine vsaki sled neopasnosti. To zdravilo bo izgnalo vse nečistošti iz telesa in bo preprečilo samopojnost. Rabite ga takoj, ko vam zgineva tek, istotako tudi v slučajih zabasanosti, želodčnih bolesti, zgube teže, glavobola, bluvanja, vetrov, srčnih napadov, nervoznosti in bolesti v drobovju.

V lekarnah Jos. Triner, 1333—1339 Ashland Ave., Chicago, Ill.

"Look Out! You'd better take care of Yourself"

Glavobol, bolečine v grlu, v prsih in straneh, slabe žleza in drugi znaki prehlade ne bodo imeli nevarnih posledic, če boste rabili

Dr. Richterjev Pain-Expeller

po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. Čuvajte se ponaredb in pazite na sidro in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N. Y.
Dr. Richterjevo Congo Plinole olajšajo. (25c. ali 50c.)

Za dobre fotografije SE OGLASI pri Wilre

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne in najfinejše slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACU.

TELEFON CANAL 257. USTANOVLJENO 1883.

Skladišče čevljev

za dame, moške in otroke

Domača tvrdka

Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljajna dela, spadajoča v čevljarstvo obrt!

Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu

JOSIP JECMENJAK, lastnik

1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh Varicocele Hydrocele

BREZ NOŽA IN BOLEČIN

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Strukturi; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in boleznit tifeoidnih se moških.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vpešno.

Popravite Vaše zdravje

Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Debili boste najboljšo nasveto in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških. Če je upanja v vaši zadevi, vam pojasnem, kako se treba zdraviti.

Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati.)

TAJNE moške bolezni z guba nagora, boleznin v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in z guba vode.

PLJUČA naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

Zdravljenje za stalno, je, kar želi vsi; kdor; ozdravim vsakogar, kdor mi zaupa njegov položaj. Moje zahteve so dostopne in primirne napram natančnemu zdravljenju in obroki lahki. Pridite danes in olajšajte bolečine. (Nasveti zastoj.)

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago

med Randolph in Clark

Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

Hranitev denarja.

Nihče ne ve, kako lahko je hraniti denar, dokler tega ne poskusi. Mi imamo armada odraslih ljudi, ki so začeli hraniti z malimi vlogami in vsi so naredili dobro.

INDUSTRIAL SAVINGS BANK

2007 Blue-Island Ave., Chicago, Ill.

Vlog čez pol milijona dolarjev. Odprto v soboto od 6 do 8 ure zvečer.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjižica, ki je namenjena za tiste rojake, ki žele postati državljani Zed. držav. Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjižico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljan.

Knjižica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sohr. Fr. Petriču, 1830. So. Center Ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajški tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,

1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prave nov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki pri zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

ALOIS VANA — izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.

FRANK ZORNJAK,

1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

Najpripravnejša in najesejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.

Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.

Brzi pošni in novi parobrodi na dva vijaka:

Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania

Drugi nove parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo.—Parniki odplujejo iz New Yorka ob sredih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotah ob 2 popoldan proti New Yorku.—Vsi parniki imajo brezžični brzojav, električno razsvetlavo in so moderno urejeni.—Hrana je domača. — Mornarji in zdravniki govorijo slovensko in hrvatsko.

Za nadalje informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.

Zastopnik za Zapad: K. W. Kempf, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

Največja trgovina z žganjem, vinom in smokami na debelo.

Vse blago prve vrste!

Dve prodajalni:

JOSEPH H. MILLER et Comp., 917 Woodland in 6030—6032 St. Clair ave. Cleveland, Ohio.

Telefon: Cujahoga C. 4254 R in Princeton 2002.

Blago pošiljamo tudi izven Clevelanda.

Pišite slovensko! Cene nizke. Potrebna točna!

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najboljše. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio

J. SVETE po domače pri ZALARJU

6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smelje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojne poset se priporoča rojakom v Clevelandu, na potnikom Lastnik.

Sodrugi! Naš list je naše najmočnejše orožje! Njeguemo ga! Podpirajmo in širimo ga! Agitirajmo, da bo "PROLETAREC" še večji in močnejši! Delavstva brez svojega časopisja je kakor življenje brez sonca.

Delavci se verjamejo v toliko stvari, a vedo pa le malo stvari.

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?"

Se ne! —

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Strano".

Spomladanske in letne "Nobby obleke"

po zmerni ceni

za odrasčene in mladeniče

Najnovejše mode.

LAWNDALE CLOTHING HOUSE

S.W. Corner 26th & Central Park Ave.

Rudolph Layer, lastnik.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,

kjer se toči dobra vina in importirano pilsensko pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.

Ant. Schnabl,

cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno — čati je le zdavila, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 1 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovenski.

POZOR! SLOVENCII POZOR!

SALOON

s modernim keglijščen

Sveče pivo v sodčih in buteljnih in druge raznovrstne pijače ter ustajne smokke. Potniki dobe čedno presedne za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

Valentin Potisek GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejnne pijače in se priporoča rojakom za obitien obič

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldna in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

J. Kosirnik, krojač

izdeluje nove obleke, čisti, lika in popravlja. Cene zmjerne.

J. Kosirnik, 3708 W. 26th St.

Tel. Lanwdale 1761. Chicago.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS

Telefon 1199.